

O ZALUDNOM MIŠLJENJU

Jovica Aćin

Šta bi to bilo? Zaludno mišljenje?

Mišljenje namenjeno da ničemu ne posluži. Besciljno, mišljenje radi mišljenja i ničeg drugog. *A thinking for nothing*, a u mom slučaju, izmešano s ispovedanjem, fantaziranjem, sećanjem i strahom da je sve to na svom završetku, pa onda zapečeno na koliko god je moguće višoj temperaturi da bi smeša dobila na ukusu. To je smeša pitanja o tome šta sam ja to radio u životu.

O čemu bih i mogao da mislim u časovima koji su mi, rekao bih, poslednji? O beznačajnim stvarima koje mi padaju na pamet. Zapravo ni o čemu. Oprhvan silnom dosadom, razmišljam o tome šta mi još može, makar na kratko, zadržati pažnju.

Zaludno mišljenje posvećuje se najbeznačajnijim predmetima, a za koje će se naposljetku ispostaviti da su za onog ko misli najvažniji. Zato je takvo mišljenje budalasto. I ja priznajem da sam s pokušajem da definišem zaludno mišljenje preispoljna budala. Naime, vrhunac zaludnog mišljenja jeste u trenutku kad navodni mislilac pokušava da misli samo zaludno mišljenje.

Zaludnik u mišljenju boluje od nesanice. Zašto mu se ne spava? Zato što mu usnulost nije dovoljno zaludna.

Ko je žedan vina, kad ga nema, neka rosu pije. Tako ja, ili bih voleo tako da činim.

Evo i nekoliko mojih zaludnih kapljica.

Trgovina pričama

Možda bi svaka priča trebalo da počne ovako: *E, sad da čujete mene*. Pošto ste se naćitali ili naslušali priča drugih, došao je red i na vas da uzvratite na primljeni dar. Onda po svojoj volji sastavljate reč na reč, mislite na stvarnost, ali ne prejako, tek toliko da biste je više ili manje preinačili. Ja bih to nazvao realistička fantazija. U priči kojom uzvraćate drugima svakodnevne stvari žele da budu natprirodni događaji. Tako ih onda i saopštavate. Ali načina kako da ih saopštite ima mali milion. Verujem da u mnogim slučajevima ti načini takođe potiču s izvora realističke fantazije.

San i java

Java sanja u nama, ili makar od nas iziskuje da je njena jeka prisutna u našim snovima. Stvarnost odbija da nas napusti čak i onda kad bežimo od nje. Svojevremeno sam sakupio tridesetak snova koje su mi tokom godina snevači ispričali, a koji gornje rečenice nepobitno potvrđuju.

Bolesti

Godine prolaze – ne i bolesti koje prilaze, ne odlaze i samo dolaze. S njima se sašaptavamo, pokušavajući da ih umirimo. Ali znam da je smirivanje bolesti, u odmaklim godinama, samo prividno. Ipak, i taj privid nas teši.

Istina

Ko bi da otkrije istinu, neka ne gleda ravno u sunce.

U sredini horizonta nikad se ništa presudno ne događa. Ono što se pomalja na rubovima odlučuje o predstojećem dešavanju. Pripovedanje i roman tek nude mogućnost da bude raskrivena istina prekrivena tajnama. Oni su poput opita. Konstruišu i rekonstruišu okolnosti u kojima se odigrava život. I

onda biva vidljivo sve što je skriveno. Stavljaju u pogon zamrlo srce koje tako počinje opet da kuca.

Gershon Sholem, prijatelj Waltera Benjamina, koji je pisao o krizi pripovedanja, jednu od svojih knjiga posvećenih jevrejskoj mistici završava hasidskom pričom.

"Kad bi se Bal Šem našao pred nekim teškim zadatkom, odlazio bi na određeno mesto u šumi, palio vatru i predavao se molitvenom razmišljanju – i onda bi bio u stanju da izvrši dati zadatak. Kad se generaciju kasnije Magid iz Meserica suočio s istim zadatkom, on je otišao na isto mesto u šumi i rekao: Više ne možemo da zapalimo vatru, ali još možemo da izgovorimo molitve – i ono što je hteo da učini postade stvarnost. Ponovo je, generaciju kasnije, taj zadatak morao da izvrši sad već pokojni rabi Moše Lejb iz Sasova. I on ode u šumu i reče: Više ne možemo da zapalimo vatru, niti poznajemo tajne meditacije koje spadaju u molitvu, ali poznajemo mesto u šumi gde se sve to odigravalo – i to mora biti dovoljno; i bilo je dovoljno. Ali kad je prošla još jedna generacija i rabi Izrailj iz Rišina bio pozvan da izvede zadatak, on je seo na zlatnu stolicu u svom zamku i rekao: Ne možemo da palimo vatru, ne možemo da izgovorimo molitve, ne poznajemo ni mesto u šumi, ali možemo da ispričamo kako je to učinjeno. I pripovedač na to dodaje da je priča koju je rabi Izrailj ispričao imala isto dejstvo kao radnje prve trojice."

Šta će biti kad više ne budemo mogli i umeli ni priču da ispričamo? Svet će izgubiti svoju istinu, i biće nam stran, lišen magije kojom smo ga, uz priličan trud, učinili našim svetom.

Najsrećnija stvar

Najvažnije stvari mi se odigravaju u polusnu. Nije to ništa maglovito kao što izgleda kad se dešava u dubokom snu. Nije to ništa oštro i bolno s čim se suočavamo u budnom stanju. U polusnu smo svega svesni. Osećamo da nas sve tišti. I to je život. Iako nismo na nogama nego se krećemo na štulama. Svako od nas ima nogare i na njima skakuće. Centrala u polusnu je nogarijum. Kad nam se nogare polome, odlazimo u Centralu na popravak. To je automatska radnja. Kad mašine počnu da rade na našim nogarama, one se ne zaustavljaju na njima nego popravljaju sve od čega se sastojimo. Naposljetku smo potpuno obnovljeni. Najbolje u tome je što više nismo isti, nismo oni

koji smo bili pre popravke, čak i ne znamo kakvi smo bili ranije. Baš je dobro što postoji polusan. On je najsrećnija stvar koja nam je data.

O snu

Sećam se kako sam dugo mislio kad sneg veje da on pada kroz vasceli kosmos. I mogao sam razgovetno da čujem to vejanje snega. I mogao sam da osetim kako mi duša onda tone u san. Potom mi se čini da je neko seo na postelju u kojoj spavam. Seo je i počeo da mi priča. Samo nekoliko puta sam sanjao dovršene priče. Nisu bile u odlomcima. Mogao sam da ih zapišem od reči do reči, jer su bile kao jedan jedini komad. Nije im bilo nužno ništa davati niti oduzimati.

One su mi dokaz da pripovedanje potiče niotkuda. Dolazi i odlazi. Čudotvorno pripovedanje. U njemu se stiču sve mogućnosti sveta. Podučava nas u tome kako ova ili ona mogućnost postaje naš život. Ono je poput neiscrpnog kataloga realnosti koje su se obistinile ili tek čekaju da se obistine. To može biti sreća, može biti i nesreća.

Biblioteka

Teško je osporiti reč da nas knjige koje smo pročitati definišu. A ja, u svojoj biblioteci, možda najviše volim knjige koje nisam do sada pročitao. Voleću ih čak i ako ih nikad neću čitati. One su tu, sa mnom, na domaku, ali samo zato što svakad mogu da zamišljam šta je u njima napisano, pa da to sam ispišem.

Svako ima razlog zašto kupuje knjige koje nikad neće stići da pročita. Svi ti razlozi pripadaju bibliomaniji. To su razlozi strasti, ljubavi, kolekcionarstva, pa čak i uverenja da imati što više knjiga znači biti bliži pamćenju sveta. Nemam primedbi na to. Naprotiv, sve navedene, kao i mnoge druge razloge koji mi ovog trena ne padaju na pamet, smatram za osnovane i opravdane. Poštujem svakog ko se njima rukovodi. Biblioteke koje poseduju njihov su spomenik. I ja mu se klanjam.

Ali moj motiv odstupanja od bibliomanije. On je u meni, duboko, u mom duhu, u mojoj imaginaciji, i iziskuje od mene da i sam stvaram knjige i uvećavam njihov broj u svetu. Ako neko veruje da je taj motiv grešan, da je lični porok, neoprostiva zavisnost, neću protivrečiti. Ipak, svom razlogu ostaću veran do kraja.